

Magyar vers először oroszul

A magyar irodalom orosz nyelven először *Berzsenyi Dániel* A táncok című versével jelentkezett, mégpedig testvérvárosunkban, Odesz-szában. A magyar táncnak, s vele a magyar jellemnek, természetnek ez a más népeket nem sértő, ugyanakkor büszke és öntudatos dicsérete az orosz fordító, T. Dimcsевич tartalmazta hű tolmácsolásában alkalmas volt arra, hogy az orosz olvasóban rokonszenvet ébreszt, szen nemzetünk iránt.

Berzsenyi verse az *Odesz-szai Almanach 1839. évi kötetében* látott napvilágot. Mint az orosz—magyar irodalmi kapcsolatok kitűnő kutatója, Radó György a *Filológiai Közöny* 1956. évi kötetében kinyomozta, a fordító közvetítő nyelvül a németet használta: forrása a *Majláth János* gróftól fordított *Magyarische Gedichte* (Magyar versek) című 1825-ben megjelent antológiája volt. Érdekes, hogy az átírásban Berzsenyi neve *Fercsye* alakra torzult. Radó az eredeti vers, a német és az orosz fordítás tüzetes egybevetésével megállapította, hogy mindkét fordítás értékes, művészi teljesítmény, Berzsenyi versének tartalmát, hangulatát, eszméjét mind a kettő teljes hűséggel mutatja be. Az orosz fordító sajnálatosan eltért az eredeti versmértéktől, a disztichontól és szabálytalanul váltakozó, helyenként „főlütéses” daktilusokban és szpondeusokban fordította a verset.

Ember az, aki magyar
[tánc]hoz jól terme; örüljön!
Férfierő s lelkes szikra
[lesz]tí erét.

Az e sorokkal végződő verset azóta ismerheti az orosz közvélemény. Természetesen a 130 évvel ezelőtti antológia ma már nehezen hozzáférhető, Pétervárott 1897-ben jelent meg *Magyarszkije poéti* (Magyar költők) című antológia, abban is megjelent. Erdemes lenne nemzetközi jellegű népi táncbemutatóink alkalmával újra közölni. Így például a nyári szakszervezeti népitánc fesztivál műsorfüzetében. Nemcsak az orosz, hanem más szláv nyelvű vendégeink is megértik.

K. L.

resztelt vetett. Ez akkor volt, amikor kiderült, hogy magyar kislány. Már az egyetemre járt Krakkóban. Pestre látogatott, egy iskola pajtásai hívták meg. Mindeműt vele voltam. Láttam, hogy mit csinálnak vele és sajnáltam. Hisztériás sirások, zokogások közepette ölelték azok, akik maguknak követelték. Jajgattak és nem akarták tovább engedni. Esküdöztek, hogy az ő lányuk, csakis az övék. Láttam ezt és nem szóltam semmit. A szülőjelöltek száma szaporodott. Vizsgálatot kövéltek. Ökrös professzornak nagyon sok munkát adtak, hidd el.

A Halászbástyán sétáltunk, akkor mondtam el neki, hogy én is elvesztettem a kislányomat. Olyan idős lenne most, mint ő. Közömbösen hallgatta a szavaimat, hiszen előttem százan is mondták ugyanezt. Pedig én már tudtam, hogy ő az én lányom, mert nagyon hasonló első feleségemhez, az anyjához. Gyermek öröki anyja vagy apja vonásait. Ő az anyját örökölte. De nem ez volt a döntő érv. Azt mondtam neki, hogy én is keresem a kislányomat. Noéminek hívták. Ezor közül megismerem, mert a lábujja között úszóhátyaszerű bőr nőtt, mint a libának. Megállt, rámnézett. Láttam a döbbenetet tekintetében. Nekem is úszóhátya nőtt a lábujjam között, mondta. Remegett a hangja. Én meg reszkettem. Mutassa meg, kértem. Levetette a cipőjét, megmutatta. Nem bírtam tovább. Ott a Halászbástyán elbógtam magamat, mint egy gyermek. Magamhoz öleltem: kislányom, hebegtem. Nem értette, hiszen csak lengyelül tud. Kislányom, mondtam én százszor is, és megértette a szót.

Százan jelentkeznek még mindig szülőjelöltként, de én vagyok az apja, csak én,

Szegedi költők

Veress Miklós

Vietnam

tűzek
szuronyára
tűzött emberi hús
imádkozz
imádkozz
benzin-illatú hajlongó tirág

Szepesi Attila

Ifjúságom

kihajtott gallér ifjúságom
szertelenségem vigasságom
füben türkiz levelibéka
filléres borok üledéke
nyíló ablakok csupasz lánnyal
örök-egyszeri mosolyával
hegyek tavak emléke távol
pityergő cinke rózságon
külvárosok lepergő korma
vörös-kék lovak dobrololva
országutakon konok léptem
káromkodásom égzengésben
tűzfalak égi mértana
magányosságom temploma
suhintó zöld szél ifjúságom
hej keseredő vigasságom

Bécs Ernő

Feleség

Ropant terhek súlyát hordozom.
Ne fordulj el tőlem,
ha gond árka szánja homlokom.
Segíts, ha a halál készül felém orvul,
mert kiáltani szültek engem,
mint akit a banya mélye fojtott
s most hirhozón a föld színére fordul.

Szegedi Kelemen János

Felütöm vásári sátram

Vegyétek En-em árucikkait!
Csak olyanok mint más vásárokon
a többi holmi. Az én boltom itt
nem külön: mindenkiével rokon.

Adok hát én is fényes csillagot.
Kik rég meghaltak s eleveketek.
Gondolatok nálam is kaphatók.
Kód is, mely fényt mindenről elvehet.

Magam adom, ki jó és rossz vagyok,
mint minden ember, de mindenkinél
tán sokkal többet szenvedett, s míg él,
marad már mindenkitől elhagyott.

Felütöm hát vásári sátram.
Pár holmi talán nálam is akad.

senki más. Levelezünk. Látogatóba járok hozzájuk. A vöm nagyon rendes ember, az unokám meg olyan aranyos. Ők ott élnek lengyel honban, én meg itt, és jól van ez így. Levelezünk. Látod most is írt: Kedves apa! Törvényesen is követelhetném, hogy jöjjen haza, de minék, ha így bekészen megvagyunk. A lányom, a vöm, az unokám lengyelek, látod. Milyen furcsa a sors. Most én tanuló lengyelül, hogy az ő nyelvükön beszélgethessünk. Hívnak most is. Augusztusban ki is megyek. A feleségem — megnöcsültem másodszor is — eleinte féltékeny volt mert Noémi Éva bűt hozzám, mint az apjához, ölelt, csókoit. Szép kislány. Tudod arra gondolt a feleségem: és ha nem az én lányom? Akkor miért engedem, hogy ölelgessen? Nem az én lányom? Badarság. Tudom, hogy a lányom és Noémi Éva is tudja, hogy én vagyok az apja. A többi nem számít, a többi nem érdekes. A reménykedő apajelöltből apává léptem elő. Tudod, azt hiszem ennél nincs nagyobb boldogság... Jó ez a sör, hideg. Ebben a hőségben nem gröz eleget inni az ember...

Imre az asztalhoz koccsintotta poharát, mohón itta a sört. Arcának ráncait figyeltem, mint a festő. Boldog ember. Nyugodt mosoly ült békésen ráncai között.

A szorongás szívemet markolásza, néha úgy megszorította, hogy nem engedett vért-lüktetni a testembe. Éreztem, hogy viasz-sárga, sápadt vagyok. Te mindig remélted, hogy megtalálod gyermekedet, gondoltam. A bizonytalanság éltetett. En meg a bizonyosságot tudom, és ez a leg-szörnyűbb: nem láthatom viszont soha, semmikor három fiamat. Hiába nyomoz-nak, mint te.

Dél előtt fél tíz. Tom elengedett tagokkal hevert az ágyban. Köszönt, létének tökéletes zsidóságaival. Az a félóra következett, amikor a nap, két tűzfal között, besütött alberleti szobájának keskeny, jégvirágokkal díszített ablakán. Tulajdonképpen nem tartozik a lényeghez, hogy elengedett tagokkal hevert-e vagy sem, az pedig, hogy „létének tökéletes zsidóságaival”, ez Tamásra kisgyermek kora óta jellemző volt. Már akkor „Tom”-nak szólították nagynénikéi és az egész rokonság. Aztán az iskolában és jelenlegi munkahelyén is így becézték.

Vasárnap volt és dél előtt fél tíz. Tény, hogy Tom még nem kelt fel és nem is tudta volna erre rászánni magát dél előtt, ha váratlanul nem csejgetnek. Vasárnap mindig délig heverészett. Nem azért, mert így jólelte magát, hanem mert nem tudott okosabbat kitalálni. Tíz óra felé egyik lábát mindig a paplan fölé tette, mozgatta lábujjait, csodálkozva nézte, hogy milyen messze vannak, pedig hozzátartoznak, az nem vitás, és bárgyún mosolygott. Tom eredetileg egyetemre akart menni, nem azért, mert kedve volt hozzá vagy különösebben fontosnak tartotta volna, hanem mert szülei állandóan macerálták emiatt, mondván: „már Bandi is egyetemre jár és Gyuszi is felvették, pedig azok még hülyébbek, mint te”, másrészt félt a katonaságtól. Persze átlagon aluli képességei miatt sehova sem vették fel, pedig két év alatt három egyetemen és két főiskolán is megpróbálta. Aztán két évig katoná volt, ami nem mondhatni, hogy ártott hősünknek, de különösebben nem is használt. Amióta leszerelt, segédmunkás.

Ezt egyszer már hallotta aznap félálomban, de nem törődött vele. Feküdt tovább és a mennyezetet szemlélte. „Biztosan itthon van az öreg, majd ajtót nyit...” — gondolta — „...biztosan hozzá jöttek... engem ugyan ki keresne?” Greminger urat nevezte gondolatban öregnek, annak a lakásnak a tulajdonosát, ahol Tom lakott. „Fel kéne kelni!” — gondolta Tom, de mint mindig, most is lebeszélte magát erről. Csak nézte a jégvirágos ablaküveget és hallgatta a veker ketegését. Újra csejgettek. Ez már elesebb és hosszabb volt. „Talán a postás” — gondolta — „...de hát miért nem nyit már ajtót az öreg? Ja, persze! Elutazott. Reggel beszólt... már rémlik, a fene egye meg...” — zsörtölődött már félig hangosan, miközben papucsba bűt és magarákapt a elnyűt frotirköpenyét. Újra csejgettek. Tom automatikus mozdulattal a hajába túrt, aztán elindult a külső ajtó felé. Amikor kinyitotta, már nem volt ott senki. Aztán — nyilván az ajtónyitódás zajára — a szemközti ajtó kinyílt és a résen egy idős, fehér hajú asszony dugta ki a fejét.

— A néni csejgetett? — kérdezte Tom.
— Igen — mondta nagyon halkán az asszony és hangtalanul ajtaja elé lépett. Lila selyemkötös volt rajta. — Nincs itthon a Greminger úr? — kérdezte.
— Nincs — felelte Tom. — Azt hiszem, elutazott.

— Hát... csak szerettem volna... valamit... kéni tőle... — mondta az asszony szaggatottan, elkecseregett arccal.

— Tessék mondani. Hátha én is oda tudom adni.

— Nem... nem olyasmi... leszakadt a roló... Most olyan sötét van a szobában... Ő szokott nekem segíteni...

— Talán én is meg tudom csinálni — ajánlkozott Tom és legnagyobb megdöbbenésre azon kapta magát, hogy segíteni szeretne ennek az asszonynak. Fehér haja, arcának vonásai, mozdulatai, hanglétése, a selyemkötös hajdani jólétéről, mozgalmas családi és társasági életéről tanúsítottak, de most sirt. Újjai között fehér zsebkendő morzsolgatótt, azzal törölgette a szemét és szipogott, mint egy gyerek.

— Hát... majd ha... felöltözik... — mondta néhány pillanat múlva és tévován az ajtó felé hátrált.

— Az hosszadalmas. Jobb lesz így — mondta Tom, aztán szorosabba kötötte derekán a zsinórt.

Tom egy gazdagon, de régimódián berendezett lakásba lépett. Súlyos, komor bútorok, foszladozó perzsaszőnyeg, porcelán és ezüst dísz tárgyakkal telezsúfolt hatalmas vitrinek.

— Hát ezzel van baj — mondta az asszony és a sötét ablakmélyedés felé mutatott. Tom végigmért, aztán félrehúta a függönyt, felnézett.

— Ühüm. Nincs véletlenül egy létra vagy valami asztal, amire felállhatnék?

— De igen... a kamrában van egy létra... — felelt készségesen az asszony és már el is indult szapora lépteivel gyors mozgásban hozva vékonycsontú madárstét. Amíg Tom behozta a létrát, ott szorgoskodott körülötte, egy darabig fogta a létra egyik szarát, abban a tudatban, hogy most ingyen segítséget kap: az évek során belerögződött, hogy a mesteremberek „nagyurak”. Aztán, amikor Tom magasba emelte a létrát, jelezve, hogy nincs szüksége segítségre, és hosszú lépteivel otthagya az asszonyt, az lemondott segítőkész szándékáról. „Ha már valami jót csinállok, azt támogatás, hálálkodás és fizetség nélkül akarom csinálni” — gondolta Tom szinte dühösen, miközben felmászott a létrára és két rigli elfordításával lehetővé tette, hogy hozzáférjen a redőny orsójához. Belenézett a poros nyi-

Csernák Árpád

Fény

lásba és örült, mert látta, hogy meg tudja javítani. Két hatalmas markával megfogta a fahengert és tekerni kezdte. A redőny alsó széle fokozatosan emelkedett és a rés, amelyen éles fény vágott a szobába, egyre szélesebb lett.

— En nem is szoktam használni... En jobban szeretem a fényt... Csak most több mint egy hónapig kórházban voltam epehólyaggyulladással és közben itthon voltak a gyerekek... En a fényt jobban szeretem...

„Itthon voltak a gyerekek” — gondolta Tom és elképzelte, hogy miért volt fontos lehúzni a redőnyt, aztán arra gondolt: „... azért biztosan volt idő amikor a néni is jobban szerette a sötétet... Az persze elég nagy disznóság, hogy a „gyerekek” csak akkor vannak itt, mikor üres a lakás és az anyjuk kórházban van... Most bezeg sehol sincsenek... Ezek azok a csibészek, akik szinte már várják a szülei halálát, hogy ők költözhesse nek a helyükbe... A patkányok...” Mire gondoltaiban idáig jutott, elkészült a munkával: tökéletesen feltekerte a zöld lécekből összeszegezest, ütött-kopott árnyékpóztákolmányt, de még nem engedte el.

— Tessék megpróbálni... Húzni a gurtit. Az asszony gyors mozdulatokkal odalépett, de alig kezdte húzni a gurtit, kiszaladt és az asszony értetlenül nézte foszladozó végét.

— Elszakadt — mondta Tom —... Hát pedig, sajnos, azt nem tudom megcsinálni. Ahhoz az egészét széjjel kéne szedni.

— Nem baj... Csak az a lényeg, hogy megint van fény.

— Van valami drót?

— Van... van... — mondta az asszony és már szaladt is a kamra felé. Egy nagy tekercs vörösrézdróttal tért vissza.

— Tudja a férjem annak idején nagyon szeretett barkácsolni. Mindig csinálta meg, ha valami elromlott a házban. Még abból az időből való ez is...

— Jó drót. Jó vastag.

— Igen. Jó vastag drót. Nagyon szép gyertyatartókat csinált ebből a férjem.

— Lehet belőle lámpaernyőt is csinálni. Tessék levágni belőle 3—4 olyan másfél méternyi darabot — mondta Tom, miközben egy pillantásával megsaccolta a henger vastagságát. — En nem engedtem el mert akkor visszaszalad.

Az asszony sürgött-forgott a szobában, fiókokat húzott ki, szekrényajtókat nyitogatott, a kamrába is kiment, végülis egy körömvágó-ollóval fogott hozzá a munkához.

— Dehát az kicsorbul — mondta Tom.

— Nem érdekes. Az a fontos, hogy fény legyen — mondta az asszony lázasan, a munkától kipirult arccal. Dehát a vastag drót nem engedett a gyenge kéznek és a gyenge szerszámnak.

— Tessék ide adni azt az ollót. Úgy. Most mindig azt a pontot tessék idetartani, ahol el kell vágni. Úgy.

Az asszony engedelmességedett. Tom félkézzel tartotta a hengert, amennyire tudott, lehajolt és jobb kézzel dolgozott. Neki se ment könnyen, de végülis sikerült. Három helyen átkötötte a feltekert redőny-hengert, a drót 2—2 végét megcsavarta, így három vörösrézdrótgűrű fogta össze a léceket. Erős ujjaiával a biztonság kedvéért még tekert néhányat a szarvként szétálló drótvégeken, aztán mindent visszatett eredeti helyére és lemászott a létráról. Közben arra gondolt: „... ha annyira szeretett barkácsolni a férje, miért nincs egy fogó a házban.” Visszahúta a függönyt és a létrával elindult a kamra felé.

— Hagyja, az nem fontos...

— Ugyan — mondta Tom és magában már durvákat gondolt. A kamrában egy szerszámosládában jobbnál-jobb rozsdás szerszámok heverték. „Hát ezeket mire hánználják?” — futott végig az agyán. — Ez az asszony még fel sem tudja ismerni, hogy ezek mire valók, gondolta, de dühét elnyomta az a kellemes érzés, hogy ő bezeg tudja. Amikor visszatért, az asszony az ablakkal szemben állt. Nagyon boldognak látszott. A fehér hóról visszaverődő éles fény beáradt a szobába.

— Fény. Megint fény. Milyen jó... — mondogatta az asszony. Tom egy darabig várt, nem akarta megtörni a csoda varázsát, aztán elbúcsúzott.

— Jaj, édes fiam, nagyon köszönöm, nagyon. Mivel tudnám megköszönni?

— Köszönöm, semmivel...

— Dehát egy kis likör. Finom házi készítésű...

— Nem szeretem az italt.

— Akkor egy kis csokoládét.

— Nem szeretem a csokoládét — mondta Tom már-már elutasítón, miközben a külső ajtó felé menekült az asszony hálálkodása elől. Elégedetten lépte át Greminger úr lakásának küszöbét.

Hideg vízzel lezuhanyozott, közben dudorászott. Frissen lépett a hóval borított utcára. „Holnap új állást és új alberletet keresek” — gondolta.